

СУЧАСНИЙ СТАН І ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.І.Кареба, аспірантка

Миколаївський державний аграрний університет

Проведено порівняльний аналіз наявності у аграрних підприємств основних видів сільгосптехніки та забезпеченості ними по Україні в цілому та Миколаївській області. Виявлено існуючі тут недоліки. Запропоновано комплекс альтернативних механізмів вирішення існуючих проблем.

Сучасний рівень забезпеченості більшості сільгосптоваровиробників технікою є досить низьким. До того ж вона частіш за все – застаріла, фізично й морально зношена. Технічна потреба сільськогосподарського виробництва у машинах та обладнанні нині задоволена менше, ніж наполовину, а з урахуванням фізичного зносу – на чверть [1]. Оновлення ж технічної бази потребує великих сум інвестицій.

Зокрема, тільки для оновлення машинно-тракторного парку аграрних підприємств на рівні технологічної потреби необхідно щорічно купувати машин і обладнання на суму понад 20 млрд гривень. Крім того, для підтримання такого машинно-тракторного парку у функціонуючому стані необхідно 2,0-2,5 млрд грн на закупівлю запасних частин і ремонтних матеріалів [4]. На жаль, ні у держави, ні у сільгосптоваровиробників таких коштів немає.

Проблемами зміцнення технічної бази сільгосп підприємств займається значна кількість науковців, серед яких: В.Г.Більський, Я.К.Білоусько, М.І.Кісіль, П.О.Мосіюк, Г.І.Мостовий, Г.М.Підлісецький, П.Т.Саблук та ін. Однак, незважаючи на це, певна частина питань все ж залишається не до кінця вивченими. В існуючих публікаціях поки що залишаються недостатньо висвітленими питання, пов'язані з альтернативними джерелами поповнення парку технічних засобів сільгосп підприємств, а також напрямками удосконалення

складу і параметрів техніки останніх. Саме розгляд цих питань і є метою даної статті.

Як показав проведений нами по аграрних підприємствах України в цілому та її Миколаївській області аналіз, в останні роки в них спостерігається поступове зменшення кількості наявних тракторів і іншої сільгосптехніки (таблиця 1, побудована нами за даними статистичних збірників „Сільське господарство Миколаївщини у 2006р. [2] та „Сільське господарство України, 2006р [3]).

Таблиця 1

Наявність основних видів сільськогосподарської техніки в аграрних підприємствах

Види техніки	Україна в цілому, тис.од.			Миколаївська обл., од.			Частка області у загальноукраїнських показниках, %	
	2000р.	2006р.	2006р% до 2000р.	2000р.	2006р.	2006р% до 2000р.	2000р.	2006р.
Трактори	318,9	201,3	63,0	1170,0	7800,0	66,7	3,7	3,9
Потужність їх двигунів, загальна, тис.к.с.	28023,0	19077,0	68,1	1041,0	761,4	73,1	3,7	4,0
1 трактора, к.с.	87,9	94,8	107,9	88,7	97,4	109,8	1,0	1,0
Комбайни: зернозбиральні	65,2	44,3	67,9	2516,0	1697,0	67,5	3,9	3,8
кукурудзозбиральні	7,9	4,2	53,2	379,0	198,0	52,5	4,8	4,7
бурякозбиральні	13,0	7,7	59,2	319,0	173,0	54,2	2,5	2,5
картоплезбиральні	3,6	1,7	47,2	15,0	4,0	26,7	0,4	0,2
Установка та агрегат для доїння корів	33,5	14,7	43,9	836,0	185,0	22,1	2,5	1,3

Як бачимо, в сільгосп підприємствах і України в цілому, і Миколаївщини зменшення кількості технічних засобів за ана-

лізований проміжок часу відбулося практично по всіх їх видах. Причому, найбільше скорочення мало місце по установках і агрегатах для доїння корів та картоплезбиральних комбайнах, кількість яких за 2000-2006рр. зменшилася: по країні – відповідно в 2,3 і 2,1 рази, по Миколаївській області – в 4,5 і 3,8 рази. Слід вказати, що на Миколаївщині кількість і вказаних, і всіх інших технічних засобів (крім тракторів) зменшилася більше, ніж по Україні в цілому. Позитивні зміни відбулися лише по середній потужності 1 трактора, яка за досліджений період в аналізованих регіонах зросла відповідно на 7,9 і 9,8%, що пов'язано із збільшенням частки енергонасиченої техніки. Розглядаючи динаміку частки Миколаївщини в загальноукраїнській кількості техніки, необхідно визнати, що її питома вага по всіх наведених у таблиці видах засобів (крім тракторів) зменшується.

Зрозуміло, що зменшення кількості наявних у підприємствах технічних засобів негативно відображається на рівні їх забезпеченості останніми, про що можна судити за даними таблиці 2.

Зокрема, рівні забезпеченості країни в цілому тракторами і зернозбиральними комбайнами зменшилися відповідно в 1,1-1,5 рази. По Миколаївській області розміри цього показника знизилися у 1,13 і 2,0 рази. Тобто, забезпеченість обома провідними видами техніки у дослідженій області зменшилася у більшій мірі. При цьому абсолютні рівні кількості вказаних технічних засобів на одиницю площі відповідних земель на Миколаївщині практично у всі аналізовані роки поступаються загальноукраїнським показникам. Ураховуючи вказане, у досліджувану область необхідно щорічно поставляти по 1000 тракторів, 260 зернозбиральних і 130 кормозбиральних комбайнів, іншу високопродуктивну сільгосптехніку.

Відмічені вище зміни у рівні забезпеченості аграрних підприємств сільгосптехнікою зумовлені перш за все нестачею у господарств власних коштів для придбання нової техніки, яка нині є досить дорогою. Тому укріплення та удосконален-

ня складу технічної бази аграрного виробництва повинні стати одними з головних пріоритетів розвитку політики нашої держави. Без активної державної підтримки село вже через кілька років може зовсім залишитися без технічних засобів.

Таблиця 2

Забезпеченість сільгосп підприємств тракторами і зернозбиральними комбайнами, од.

Роки	Кількість тракторів на 1000га ріллі		Кількість зернозбиральних комбайнів на 1000га зернових культур (без кукурудзи)	
	Україна в середньому	Миколаївська обл.	Україна в середньому	Миколаївська обл.
2000	11	9	6	4
2001	11	8	5	3
2002	10	7	5	3
2003	11	7	7	3
2004	11	7	5	3
2005	11	8	5	2
2006	10	8	4	2
2006 до 2000	1,1	1,13	1,5	2,0

* Побудовано за даними [2-3]

Альтернативними механізмами забезпечення підприємств технікою є: розвинений вторинний її ринок (ринок вживаної техніки), лізинг, розгалужена мережа машинно-прокатних пунктів, спільне використання технічних засобів, в кількома сільгосптоваровиробниками та ін. Розв'язанню проблем технічного переоснащення аграрного сектора сприятиме формування повноцінного ринку техніки та технічних послуг, який передбачав би налагодження прямих і опосередкованих зв'язків між виробниками техніки, структурами технічного сервісу та сільськогосподарськими товаровиробниками (за участю банків, інших кредитних установ, страхових і лізинг-

гових компаній), створення регіональних центрів маркетингу техніки, забезпечення державної підтримки у підвищенні купівельної спроможності сільськогосподарських товаровиробників, розробці та ухваленні відповідних нормативних документів.

Внутрішній ринок сільськогосподарської техніки нашої країни повинен формуватися за такими принципами: добросовісна конкуренція виробників технічних засобів, висока якість останніх, створення спеціалізованих підприємств по ремонту та обслуговуванню техніки, удосконалення і розширення обсягів фінансового лізингу, моніторинг цього ринку тощо. Оскільки у значної частини господарств не вистачає коштів для придбання нової техніки, держава має сприяти формуванню певного ринку уживаної техніки, створенню належної системи технічного сервісу машин і знарядь, оновленню вузлів, запасних частин до них. Розвиток вторинного ринку техніки збільшує її пропозицію та забезпечує попит споживачів, які не мають коштів, необхідних для придбання дорогих нових машин.

Функціонування вторинного ринку дозволяє: збільшити пропозицію техніки, ефективніше використовувати деталі, вузли й агрегати списаних машин та механізмів, придатних для відновлення технічних засобів. Купівля-продаж відновленої техніки і ремонтних матеріалів дає сільгоспідприємствам можливість забезпечити продовження строків використання наявних у них технічних засобів. Крім того, це сприяє збільшенню завантаження потужностей ремонтних і агротехсервісних підприємств.

Хоча вторинний ринок техніки має і певні недоліки, але він існує у більшості країн світу (у тому числі США, Англії, Франції, Німеччині). Зрозуміло, що вторинний ринок сільськогосподарської техніки не може бути провідною формою реалізації технічної політики держави, але його наявність є важливою умовою розв'язання проблеми технічного забезпечення

товаровиробників (особливо – фермерських та особистих селянських господарств).

Стосовно лізингу слід вказати, що він забезпечує економію коштів у порівнянні як із звичайним кредитом, так і послугами МТС. Фінансовий лізинг має стати пріоритетною формою технічного переоснащення аграрного сектора. До того ж він дозволяє забезпечити 100-відсоткове фінансування і страхування від інфляції. Оскільки українські банки майже не забезпечують сільгоспідприємства середньо- та довгостроковими кредитами, саме лізинг є єдиними з доступних та ефективних способів придбання сільгосптехніки й устаткування. Тому він потребує суттєвого розширення, залучення підприємств-виробників техніки, банків, страхових та інших фінансових установ, приватних підприємств і компаній, посилення конкуренції на лізинговому ринку, диверсифікації джерел фінансування лізингових операцій, удосконалення роботи лізингових компаній. У зв'язку з тим, що майже 90% наявної в аграрному секторі техніки відпрацювала свої нормативні строки експлуатації, а сільгоспідприємства не мають необхідних для придбання нових моделей коштів, обсяги державної підтримки останніх через лізинг доцільно збільшувати.

При формуванні машинно-тракторного парку у великих економічно міцних господарствах необхідно виходити з того, щоб скомплектований в них парк був повнофункціональним та відповідав обсягам і технологіям механізованих робіт. При цьому необхідно мати на увазі, що у випадку придбання підприємством енергонасичених технічних засобів воно одночасно повинно попіклуватися про забезпечення повнішого використання їх потужностей і механізоване виконання всіх технологічних процесів.

Ураховуючи негативні кількісні і якісні зміни у забезпеченні аграрних формувань технічними засобами, в сучасних умовах підприємствах слід робити упір перш за все на: впровадження енергозберігаючих технологій виробництва та системи точного землеробства; розроблення енергонасичених ві-

тчизняних тракторів потужністю 250-300 кінських сил; для забезпечення наявних в Україні сільгосптоваровиробників технікою поряд з потужними тракторами (в 150 і більше к.с.) слід виготовляти і малопотужні (15-20 к.с.), які необхідні для фермерських і особистих селянських господарств; визначення потреб ринку, а на цій основі – уточнення структури посівних площ сільськогосподарських культур.

Невеликі ж та економічно слабкі господарства повинні формувати міжгосподарські машинно-тракторні парки на основі їх кооперації, створювати спеціалізовані кооперативи, укладати угоди щодо спільного придбання й використання техніки. Спільне використання сільгосптехніки є нині найпоширенішою у західних країнах формою, яку називають „сусідською допомогою”. При цьому наявні у різних фермерів технічні засоби надаються один одному для виконання відповідних робіт на певні проміжки часу за попередньо оговорену плату. У випадку, коли учасників такого обміну технікою багато, вони можуть створювати кооперативні гурти, ринги, союзи, машинні товариства тощо.

Технічне переоснащення аграрних підприємств має відповідати сучасним вимогам сільськогосподарського виробництва: дотриманню оптимальних термінів та високої якості виконання технологічних операцій; нормам застосування матеріалів і енерговитрат на виконання робіт; оптимальним параметрам навантаження на ґрунт; запобіганню забруднення навколишнього середовища; створенню нормальних умов праці механізаторів.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити наступні висновки:

- сучасний стан технічної бази більшої частини сільгосп-підприємств як країни в цілому, так і Миколаївщини зокрема є кризовим і потребує оновлення;
- урахувавши, що аграрні формування відчувають нестачу фінансових ресурсів для придбання нових технічних засобів, перевагу слід надавати насамперед таким аль-

тернативним механізмам, як: розвинений вторинний ринок техніки; лізинг; мережа машинно-прокатних пунктів; спільне використання сільгосптехніки; налагодження прямих і опосередкованих зв'язків між виробниками техніки, техсервісними структурами та сільгосптоваровиробниками; створення регіональних центрів маркетингу та ін.;

- держава має сприяти формуванню певного ринку уживаної техніки, створенню належної системи технічного сервісу, збільшенню обсягів лізингових операцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давиденко Н.М. Активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України / Н.М. Давиденко // Агроінком. – 2007. – №9-10. – С.73-76.

2. Сільське господарство Миколаївщини у 2006р.: статистичний збірник у II частинах. – Миколаїв, 2007. – 1058с.

3. Сільське господарство України, 2006: статистичний збірник / за ред. Ю.М. Остапчука. – К.: МПС, Державний комітет статистики України, 2007. – 367с.

4. Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: Матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів – аграрників 9-10 листопада 2005р. – Київ, 2005. – 83с.